

การพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วม
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพหุภาคีจังหวัดลำพูน
Developing the capacity of caring for the elderly
with disabilities of multilateral local administrative
organizations in Lamphun Province

อาภากร ปัญโญ¹ ญัตตาวิมินทร์ พิชทองกลาง² และประทีป พิชทองกลาง³
Apakon Panyo¹, Yathaweemintr Peuchthonglang²
and Prateep Peuchthonglang³

Received : February 18, 2021; Revised : February 26, 2021; Accepted : March 1, 2021

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดูแล บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพหุภาคีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ องค์กรปกครองท้องถิ่น 3 แห่ง ในอำเภอเมืองลำพูน ได้แก่ เทศบาลตำบลวังดิน เทศบาลตำบลดงดำ และเทศบาลตำบลก่อ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ 1) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่น 15 คน 2) ผู้สูงอายุ 60 คน 3) ชาวบ้านที่มาทำจิตอาสา 60 คน คัดเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบ

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง;
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist Colleges, Thailand;
e-mail : mouthmai@gmail.com

²คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา; Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Thailand;
e-mail : Yatha_pt@rmutl.ac.th

³คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา; Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Thailand;
e-mail : Chaijaipra@rmutl.ac.th

สัมภาษณ์และแนวทางการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วม ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างเป็นอิสระ ต้องการความช่วยเหลือหรือเฝ้าระวังจากบุคคลอื่น ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ บุคคลในครอบครัว ลูกหลาน เป็นต้น ทั้งนี้ต้องอาศัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือด้านสวัสดิการ

2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 ประการ คือ 1) บทบาทตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 2) บทบาทตามนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับจังหวัด 3) บทบาทตามแผนงานและยุทธศาสตร์ท้องถิ่น 4) บทบาทการจัดสวัสดิการตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 11 และ 5) บทบาทการผลักดันแกนนำและสร้างจิตอาสา

3. การพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุแบบพหุภาคีเรียกว่า “จิต (มหาจุฬา) อาสา” หรือ VMCU Model มี 4 ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ 1) ประชาชนจิตอาสา 2) พัฒนาและสร้างกำลังใจ 3) ห่วงใยและเกื้อกูล 4) หนุนเสริมสิ่งอำนวยความสะดวก รูปแบบนี้สามารถสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งของกลุ่มจิตอาสาภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่นโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนาศักยภาพ, ผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วม, พหุภาคี, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to study care, role of community participation, and approaches to develop the capacity of caring for the elderly with disabilities of multilateral local administrative organizations. This research was a qualitative research. The research area consisted of 3 local administrative organizations in Li District, Lamphun Province: Wang Din Subdistrict Municipality, Dong Dam Subdistrict Municipality, and Ko Subdistrict Municipality. The key informants were 1) 15 executives and staff of local government organizations, 2) 60 elderly people, and 3) 60 volunteer villagers who were selected according to specific criteria. The research instruments were interview forms, and group discussion approaches that used content analysis and descriptive writing. The results showed that:

1. Elderly people with disabilities are unable to perform daily activities independently. They need help or surveillance from other people. The key person are family members, children, etc. This requires the local government to formulate a policy for welfare assistance. 2. There are 5 roles of local government organizations, namely 1) roles according to the Elderly Person Act B.E. 2546, 2) roles according to the policies of local administrative organizations at the provincial level, 3) roles according to local plans and strategies, 4) roles in organizing Welfare under the Act on the Elderly, B.E. 2546 under Sections 11, and 5) Roles of Leadership and Volunteering

3. The development of multilateral care potential for the elderly is called the VMCU Model. There are 4 important factors: 1) people volunteering 2) development and encouragement 3) caring and support 4) enhancing facilities. This model can build a strong network of volunteer groups in the people's sector and local government organizations to develop a concrete policy to help the elderly with joint disabilities.

Keywords : Potential Development, Elderly People with Disabilities, Multilateral, Local Administrative Organizations

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยมีผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมด้วยจำนวน 812,825 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 ของคนพิการทั่วประเทศ โดยพบความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมากที่สุด รองลงมา คือความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และทางการมองเห็นตามลำดับ สาเหตุของความ พิการส่วนใหญ่ร้อยละ 30.8 เกิดจากภาวะความเจ็บป่วยและโรคต่าง ๆ ได้แก่ ความดันโลหิตสูง หลอดเลือดหัวใจตีบข้อสันหลังอักเสบโรคติดเชื้อเบาหวาน และลมชักตามลำดับ ผู้สูงอายุที่มีความ พิการร่วมด้วยนั้น ส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มของผู้ป่วยติดเตียง หรือผู้ที่มีภาวะพึ่งพิงมากที่สุด นอกจากนั้น ผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 34 มีรายได้ต่ำกว่าเส้นยากจนมาก โดยแหล่งรายได้หลักที่เคยได้ จากบุตรลดลงจากร้อยละ 52 ในปีพ.ศ. 2550 เหลือเพียงร้อยละ 34 ในปีพ.ศ. 2557 ทำให้ ผู้สูงอายุ ต้องพึ่งพาการดูแลด้านสุขภาพและสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐบาลมากขึ้น (Lopongpanich, 2017) สังคมไทยกำลังเผชิญกับประเด็นท้าทายต่อคุณภาพชีวิตของประชากรสูงอายุ ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ

สังคม และสุขภาพ เช่น การเข้าถึงบริการทางสังคม รวมถึงสุขภาพของผู้สูงอายุที่พบว่า ผู้สูงอายุไทย มีแนวโน้มที่จะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง สอดคล้องกับข้อมูลของมูลนิธิผู้สูงอายุไทย พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายुरายงานว่าตนเอง มีโรคเรื้อรังหรือโรคประจำตัว เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันเลือดสูง ผู้สูงอายุเพศหญิงมีอัตราป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง สูงกว่าเพศชาย โดยมี อัตราป่วยในช่วงผู้สูงอายุวัยต้น วัยกลาง และวัยปลาย คิดเป็น ร้อยละ 50, 60 และ 69 ตามลำดับ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุมีภาวะทุพพลภาพมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป ที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรพื้นฐานได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่ต้องการการดูแลระยะ ยาวมากที่สุด 2 จากข้อมูลข้างต้น จำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้น อายุขัยที่ยืนยาว การเจ็บป่วยด้วยโรค เรื้อรังที่รักษาไม่หาย และความเสื่อมถอยของสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุนโยบายการดูแลระยะ ยาวจึงได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีการกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลในปีพ.ศ. 2558

สำหรับการดูแลระยะยาว รวมถึงบริการที่ครอบคลุมความจำเป็นของการดูแลโรคเรื้อรังหรือภาวะพิการ ในช่วงเวลานาน การดูแลระยะยาวเกี่ยวข้องกับภาวะเรื้อรังทางการแพทย์เช่น ภาวะข้ออักเสบ อัมพาต สมอเสื่อม การบาดเจ็บไขสันหลัง หรือ อาการเจ็บป่วยทางจิตเรื้อรัง เป็นต้น การจัดบริการระยะยาว ได้แก่ การช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวัน การกระตุ้นให้มีการฟื้นฟูสภาพ หรือการจัดบริการชดเชยความเป็นอิสระที่เสียไปในผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงผู้ให้บริการแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน หรือโดยผู้ให้บริการแบบเป็นทางการ ที่ผ่านการอบรมแบบวิชาชีพหรือบุคลากรกึ่งวิชาชีพ 4 เป้าหมายสำคัญของการดูแลระยะยาว คือการยืดอายุของการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุให้ได้ยาวนานที่สุด การช่วยเหลือผู้ป่วยให้มากที่สุดกรณีที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางสังคมได้ในขณะนั้น อันจะส่งผลให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสามารถดำเนินชีวิตให้เป็นอิสระเท่าที่จะเป็นไปได้ (Kittheerawutwong and Kittheerawutwong, 2018)

แม้ว่าภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งชุมชนบางแห่งเริ่มบริการดูแลผู้สูงอายุนโยบายในครอบครัวและชุมชน เช่น อาสาสมัครผู้สูงอายุหรือเพื่อนผู้สูงอายุที่ยังแข็งแรงไปเยี่ยมเยียนช่วยเหลือ มีบริการสุขภาพปฐมภูมิเข้าไปดูแลผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพหรือที่ลูกจากเตียงไม่ได้แต่ก็มีปัญหาการดำเนินงานยังไม่เป็นระบบ ยังขาดการบูรณาการ บุคลากรไม่เพียงพอ ผู้ดูแลขาดความรู้และขาดระบบสนับสนุนที่ชัดเจน ในอนาคตปัญหาผู้สูงอายุไทยที่ต้องเผชิญ คือ การขาดผู้ดูแลอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ การย้ายถิ่นไปทำงานทำที่อื่นของสมาชิกวัยแรงงาน ทำให้ผู้สูงอายุในชนบทจำนวนไม่น้อยถูกทอดทิ้ง ต้องช่วยเหลือตัวเองเพียงลำพัง จากการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยในปี 2560 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า

ผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูนนี้มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความจน (2,472 บาทต่อเดือน) สูงสุดใน ประเทศ เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสังคม เศรษฐกิจ ความเป็นเมือง และโครงสร้างของครัวเรือน มีขนาด เล็กกลง จึงส่งผลกระทบต่อศักยภาพของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง งานวิจัยนี้มีประเด็นคำถามว่า การดูแล บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการสร้างนวัตกรรม การดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพหุภาคีควรเป็น อย่างไร โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ 1) กลุ่มหรือชมรมผู้สูงอายุยังไม่เข้มแข็งหรือไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนเท่าที่ควร และ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตประชาชนอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สำหรับขับเคลื่อนกลไกที่เกี่ยวข้องในการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอผลการศึกษาด้านแบบการดูแล บทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นแบบพหุภาคีดังนั้น ผลผลิต ผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัยนี้หน่วยงานราชการ เอกชน ชุมชน และท้องถิ่น จะสามารถนำข้อมูลเชิงลึกไปใช้ในการเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับ สังคมสูงวัยในมิติใหม่ ๆ ทั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะนำไปสร้างข้อเสนอเชิง นโยบายการเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับสังคมสูงวัยของประเทศไทย ซึ่งจะสะท้อน ถึงความเชื่อมโยงของบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนและ ท้องถิ่นที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่าง ยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน
3. เพื่อพัฒนานวัตกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นแบบพหุภาคี จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ องค์รปกครองท้องถิ่น จำนวน 3 แห่งในอำเภอจังหวัดลำพูน ได้แก่ เทศบาลตำบลวังดิน เทศบาลตำบลดงคำ และเทศบาลตำบลก้อ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ องค์รปกครองท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ผู้สูงอายุ ชาวบ้านที่มาทำจิตอาสา องค์ร ภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ คณะผู้วิจัยได้คัดเลือก

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 135 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่องค์รปกครองท้องถิ่น พื้นที่ละ 5 คน จำนวน 3 พื้นที่ รวมเป็น 15 คน ผู้สูงอายุ พื้นที่ละ 20 คน จำนวน 3 พื้นที่ รวมเป็น 60 คน ชาวบ้านที่มาทำจิตอาสา พื้นที่ละ 20 คน จำนวน 3 พื้นที่ รวมเป็น 60 คน คัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติเบื้องต้นที่คณะผู้วิจัยกำหนดไว้คือ 1) ต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ต้องมีความพร้อม ความเสียสละและความพยายามในการฝึกอบรมครบหลักสูตร 3 วัน และ 3) ต้องมีประสบการณ์ในการสอนและจิตอาสาในการพัฒนาสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (1) ผู้วิจัย เป็นเครื่องมือหลักสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพมีการเตรียมพร้อมทั้งเรื่องการทำความเข้าใจกระบวนการวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัยและหลีกเลี่ยงอคติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกประเด็นที่ศึกษา แม่นยำและน่าเชื่อถือ (2) การสัมภาษณ์เชิงลึกกำหนดแนวคำถามตามกรอบแนวคิด ด้วยคำถามปลายเปิด โดยเปิดโอกาสให้ตอบได้อย่างกว้างขวาง และผู้สัมภาษณ์ถามเพิ่มในประเด็นที่ต้องการความลึกซึ้งเพื่อทำความเข้าใจใช้เวลาประมาณ 30-60 นาที ตรวจสอบซ้ำอีกครั้งเพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ครบถ้วน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลักด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาหลังจากรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งทำการถอดเสียงสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ จากนั้นผู้วิจัยนำความคิดเห็นข้อค้นพบจากการถอดเสียงสัมภาษณ์มาตีความหรือให้ความหมายเพื่อจัดระบบข้อมูลตามกรอบแนวคิดโดยจับกลุ่มความหมายแยกออกเป็นประเด็นโดยจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะร่วมหรือมีความหมายเหมือนกันไว้ด้วยกัน จากนั้นจำแนกประเด็นสำคัญตามกรอบการวิจัย ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล กับนักวิจัยพี่เลี้ยงและคืนข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก ตรวจสอบเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาภายใต้ความยินยอม โดยผู้วิจัยชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลหลักได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสิทธิที่จะปฏิเสธการให้สัมภาษณ์ได้ในกรณีที่รู้สึกไม่สบายใจหรือรู้สึกไม่ปลอดภัยจากการให้ข้อมูล โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เลขที่ ว. 106/2563 จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว

ผลการวิจัย (Research Results)

การพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพหุภาคีจังหวัดลำพูน ปรากฏผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วม ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างเป็นอิสระ ต้องการความช่วยเหลือหรือเฝ้าระวังจากบุคคลอื่น ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ บุคคลในครอบครัว ลูกหลาน เป็นต้น ทั้งนี้ต้องอาศัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือด้านสวัสดิการ การปฏิบัติหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบทบาทการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนของจังหวัดลำพูน ได้ตระหนักถึงสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ ปัญหาการถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง ตลอดจนปัญหาทางด้านร่างกาย สุขภาพ จิตใจ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่จะได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด รวมถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตที่ผู้สูงอายุจะเพิ่มมากยิ่งขึ้น และร่วมมือกันค้นหาวิธีการหรือแนวทางในการคุ้มครองดูแลช่วยเหลือการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อภาวะความเสี่ยงในการเกิดโรคเรื้อรัง เช่น ความดัน เบาหวาน ฯลฯ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาทางด้านสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ซึ่งเทศบาลได้มีบทบาทในการช่วยเหลือเพื่อจัดการและส่งเสริมผู้สูงอายุได้พัฒนาความรู้ในการเตรียมตัวหรือปรับตัวให้เข้าในชีวิตในช่วงสูงวัยได้อย่างเหมาะสม ให้ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง พัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเองและอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุด้วยกัน

2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 ประการ คือ 1) บทบาทตาม พระราชบัญญัติตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 2) บทบาทตามนโยบายขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด 3) บทบาทตามแผนงานและยุทธศาสตร์ท้องถิ่น 4) บทบาทการ จัดสวัสดิการตามพระราชบัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 11 และ 5) บทบาทการ ผลักดันแกนนำ และสร้างจิตอาสา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูนมีบทบาทและหน้าที่ เพื่อช่วยในการดูแลผู้สูงอายุสตรีเด็กและผู้ด้อยโอกาสนั้น ดำเนินกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อ นโยบายภาครัฐที่ได้กำหนดเป็นราชบัญญัติเพื่อให้สวัสดิการที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุดังที่กล่าวมา ข้างต้น โดยเฉพาะกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเพิ่มพูนและส่งเสริมศักยภาพของ ผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ ภาวะทางกาย ภาวะทางจิตใจ ภาวะทางสังคม ภาวะทางอารมณ์และสุข ภาวะทางปัญญา เพื่อลดปัญหาการเจ็บป่วย ลดการพึ่งพาด้านจิตใจ ลดความเหงา เพิ่มคุณค่าตนเอง เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับสังคม ได้มีโอกาสสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ส่งเสริมและฟื้นฟูทางด้าน สติปัญญา และเป็นผู้มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องทำหน้าที่ในการ

ขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและผู้มีความพิการให้ครบทุกมิติ จากการศึกษาพบว่า เทศบาลแต่ละตำบลมียุทธศาสตร์ในการพัฒนา ผู้สูงอายุ

3. จากเวทีกระบวนการเรียนรู้จิตอาสา เพื่อให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมเชิงชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน จิตอาสา เสนอให้มีการจัดตั้ง ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วม จัดให้มีกองทุนดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมและนำพากลุ่มจิตอาสาที่ทำงานมาตลอดต่อเนื่องเป็นเวลานาน 2 ปีควรจะจัดตั้งเป็นองค์กรสาธารณประโยชน์เพื่อรับงบประมาณอุดหนุนในการทำงานให้เกิดประโยชน์ในชุมชน การทำงานของจิตอาสา ทำด้วยใจ ไม่มีค่าตอบแทน ต้องการเพียงกำลังใจ และแรงสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรศาสนาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดพลัง บ้าน วัด ราชการ ผนึกกำลังดูแลคนในชุมชนให้ได้รับสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงินเท่านั้น หากแต่เป็นความเอาใจใส่ จากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง พระสงฆ์ที่เป็นที่พึ่งของศรัทธาในพื้นที่ เป็นขวัญกำลังใจให้แก่กัน จึงมีการทำบันทึกข้อตกลงความสามัคคีว่าจะช่วยกันทำงานเพื่อดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมในตำบลของตนเอง เกิดต้นแบบการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุแบบพหุภาคีเรียกว่า “จิต (มหาจุฬาฯ) อาสา” หรือ VMCU Model มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ประชาชนจิตอาสา (Volunteer) 2) พัฒนาและสร้างกำลังใจ (Moral Support) 3) ห่วงใยและเกื้อกูล (Caring) 4) หนุนเสริมสิ่งอำนวย ความสะดวก (Universal Design) นวัตกรรมนี้สามารถขับเคลื่อนโดยกลุ่มจิตอาสาภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่นโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดนโยบายในการช่วยเหลือด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมที่ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างเป็นอิสระ ต้องการความช่วยเหลือหรือเฝ้าระวังจากบุคคลอื่น ผู้มีบทบาทสำคัญ คือ บุคคลในครอบครัว ลูกหลาน เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bhavabhutananda Na Mahasarakama and Yodsomsak (2020) ที่เสนอว่าปัจจัยสนับสนุนจากภาครัฐ โดยรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุหรือผู้เกษียณอายุจึงได้บรรจุยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรวัยสูงอายุที่มีคุณภาพไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ในประเด็นนี้ Panyo (2020) ได้เน้นย้ำว่า การพัฒนาศักยภาพเพื่อให้ประชาชนทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการและมีการเตรียมการเข้า

สู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ แต่จากการสัมภาษณ์ยังพบว่านโยบาย มาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลยังมีปัญหาในการนำไปปฏิบัติโดยเฉพาะกฎระเบียบที่ล้าสมัยของกองทุนประกันสังคมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในปัจจุบันรวมถึงสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ

2. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 5 ประการ จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วม สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Wiwithkhunakorn et. al. (2020) ที่บอกว่าทิศทางและรูปแบบการปกครองท้องถิ่นของไทยในยุคพลิกผัน การปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคต ควรกำหนดให้เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลประชาชน โดยให้มีหน้าที่จัดบริการสาธารณะ จัดระบบการศึกษา การรักษาความปลอดภัยและให้มีความเป็นอิสระ โดยภาครัฐจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในการบริหารงานได้โดยอิสระตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดให้การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเด็นนี้ Peuchthonglang (2020) อธิบายว่า ควรกระทำเท่าที่จำเป็นและไม่กระทบต่อความเป็นอิสระ โดยให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้กำกับดูแลในรูปคณะกรรมการกลาง รวมทั้งตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐให้เป็นไปตามมาตรฐานการกำกับดูแล พร้อมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการและตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหารท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

3. การขับเคลื่อนโดยกลุ่มจิตอาสาภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่และนอกพื้นที่ รวมถึงภาคเอกชนจะช่วยหนุนเสริมนำไปสู่นโยบายเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยผ่านกระบวนการจิตอาสา Yaisamsen (2020) เสนอว่า ผู้ที่มีภูมิปัญญาในชุมชนอยู่แล้วหรือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในชุมชนเป็นผู้ช่วยดูแล เนื่องจากในปัจจุบันทุกหลักสูตรได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่มีความพิการเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย Meedam (2020) แนะนำว่าการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีความพิการ เช่น การจัดให้มีทางลาดที่มีความชันเหมาะสมกับการใช้รถเข็นนั่ง การปรับความกว้างของขนาดประตูทั้งในบ้าน และสถานที่สาธารณะต่าง ๆ การติดตั้งราวจับในห้องน้ำ เป็นต้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรรับผิดชอบดำเนินการสำรวจและจัดลำดับความสำคัญของงานที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน ภายใต้การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐบาล เพื่อไม่ให้ดำเนินการซ้ำซ้อนกัน แนวทางการจัดสวัสดิการทางสังคมทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติจริงในพื้นที่ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น สิ่งสำคัญ คือ การบูรณาการทุกภาค

ส่วนให้ร่วมมือกัน ช่วยลดความสับสนของการดำเนินงาน มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามความเป็นจริงและปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ที่ต้องสร้างวัฒนธรรมจิตอาสาให้เกิดขึ้นในชุมชนและผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suewongsuwan et. al. (2020) ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยด้านวัฒนธรรมแบบองค์กรต้องเน้นการพัฒนาผลผลิตและการเปลี่ยนแปลงระบบการให้บริการต่อสาธารณะในเชิงสร้างสรรค์อีกทั้งยังต้องพัฒนาบุคลากรให้รู้จักการประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมใหม่สำหรับการออกไปรับใช้สังคม

องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge)

การพัฒนานวัตกรรมเชิงชุมชนเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ก่อนให้เกิดองค์ความรู้จากงานวิจัยเรียกว่า “จิต (มหาจุฬาฯ) อาสา” หรือ VMCU Model มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ประชาชนจิตอาสา (Volunteer) 2) พัฒนาและสร้างกำลังใจ (Moral Support) 3) ห่วงใยและเกื้อกูล (Caring) 4) หนุนเสริมสิ่งอำนวยความสะดวก (Universal Design) โดยมีแผนภูมิภาพดังนี้

แผนภูมิภาพที่ 1 จิต (มหาจุฬาฯ) อาสา VMCU Model (Panyo et. al., (2020)

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ 1) ได้ระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพหุภาคีจังหวัดลำพูน 2) ได้ทราบบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน

3) ได้แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบบพหุภาคีจังหวัดลำพูน

ต้นแบบการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน ดังนั้น ผลผลิต ผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัยนี้หน่วยงานราชการ เอกชน ชุมชน และท้องถิ่นได้มีข้อมูลเชิงลึก เทียบตรงและทันต่อเหตุการณ์ซึ่งอาจนำไปใช้ในการเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับสังคมสูงวัยในมิติใหม่ ๆ เพื่อขยายโอกาสให้ชุมชนหรือท้องถิ่นได้ฟื้นฟูมีส่วนร่วมในการเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับสังคมสูงวัยและนำเสนอเนื้อหาควบคู่กันไป ทั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบจะนำไปสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายในการเพิ่มศักยภาพและสร้างสังคมเอื้ออาทรสำหรับสังคมสูงวัยของประเทศไทย ซึ่งจะสะท้อนถึงความเชื่อมโยงของบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนและท้องถิ่นที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 งานวิจัยนี้ได้เกิดประโยชน์เชิงวิชาการ คือ 1) ได้วิธีการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน 2) ได้ทราบบทบาทของชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำพูน 3) ได้นวัตกรรมเชิงชุมชนในการดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเกิดประโยชน์เชิงนโยบาย ได้ข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วม ตามประเภทสามารถกำหนดนโยบายเพื่อรองรับและดูแลคนกลุ่มนี้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลจากการวิจัยทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกบางประเด็น ผู้วิจัยเห็นว่า การดูแลผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วมอย่างยั่งยืนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นนโยบายที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีอีกหลายประเด็นที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในการทำวิจัย เพราะถือว่าเป็นภารกิจในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน เช่น เรื่องสวัสดิการ คุณภาพชีวิต ความเหลื่อมล้ำทางอาชีพ เป็นต้น ซึ่งหากการวิจัยสามารถสรุปรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่มีความพิการร่วม เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณที่มีคุณค่าและคุณประโยชน์อย่างยิ่ง งานวิจัยครั้งต่อไป ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการสร้างรูปแบบสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุอย่างเท่าเทียม

และทั่วถึงต่อไป ส่วนกลยุทธ์การบริหารจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ ควรมีการทำวิจัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- Bhavabhutananda Na Mahasarakama, N. and Yodsomsak, S. (2020). The Preparedness for Life Security After Retirement of Bank Employee. **Journal of Local Governance and Innovation**. 4(1), 185-198.
- Jaejai, T. (2020). Development of universal design for the elderly and people with disabilities. **Journal of Practical Wisdom**. 2(1), 13-25. [In Thai]
- Kittheerawutwong, K. and Kittheerawutwong, N. (2018). Direction of development of caregivers for the elderly Long in the community. **Journal of Nursing and Health Care**. 36(4), 15-24. [In Thai]
- Lopongpanich, P. (2017). Elderly people with disabilities: access (not) to social Welfare. **Journal Nursing and health care**. 35(3), 22-30. [In Thai]
- Meedam, B. (2020). Development of learning for the elderly according to Buddhism. **Journal of SUJIPULI**. 2(3), 1-13. [In Thai]
- Panyo, A. (2020). Volunteer to caring for the elderly with disabilities in the community. **The Light of Asia Journal**. 2(2), 1-12. [In Thai]
- Peuchthonglang, Y. (2020). Development of occupational skills for the elderly. **Journal of Beautiful Life**. 2(2), 1-12. [In Thai]
- Peuchthonglang, Y. (2020). Caring for the elderly using the community as a base. **Journal of Business and social Innovation**. 2(1), 1-15. [In Thai]
- Rattanasuwan, W. (2018). Ethics in caring for the elderly with dependency Nursing. **Journal Public health and education**. 19(3), 14-24. [In Thai]
- Ratanasuwan, W. (2018). Caring Ethics in Elderly People with Dependence : Different Perspectives. **Journal of Nursing, Public Health, and Education**. 19(3), 14-24.

- Suewongsuwan, S; Waraporn, T and Jinarat, V. (2020). The Relationship among Community Communication, Organization Cultural and Public Engagement of the North Eastern Provincial Administration Organization. **Journal of Local Governance and Innovation**. 4(3), 337-346. [In Thai]
- The National Committee on the Elderly. (2014). **Situation of the Thai Elderly 2014**. Bangkok: Amarin Printing & Publishing; 2016.
- Wiwitkhunakorn, S. Phakdee Phosing, P and Kenaphoom, S (2019). Thai Local Government in the Transformation Period. **Journal of Local Governance and Innovation**. 4(2), 357-374. [In Thai]
- Yaisamsen, S. (2020). Local government organizations and preparation for entering an aging society. **The Ocean of Wisdom Journal**. 2(3), 1-13. [In Thai]

